

ශ්‍රී ලංකාවේ ව්‍යවහාරික බුද්ධිසමය විෂයයෙහි දේව
සංකල්පයේ බලපෑම

ඒ. ආර්. කරුණානායක

1004HU2010001

ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර විශ්වවිද්‍යාලයයේ දර්ශනශූරී
පරීක්ෂණ සඳහා බෞද්ධ ශිෂ්ටාචාරය විෂය
යටතේ ඉදිරිපත් කරන නිබන්ධය - 2015

අපේක්ෂකයාගේ ප්‍රකාශය

මේ ශාස්ත්‍රීය නිබන්ධය ආචාර්ය මාගම්මන පඤ්ඤානන්ද හිමිගේ සුපරීක්ෂණය යටතේ මා විසින් සම්පාදනය කරන ලද බවත්, මේ පර්යේෂණය කොටස් වශයෙන් හෝ සම්පූර්ණ වශයෙන් හෝ වෙනත් විශ්වවිද්‍යාලයකට හෝ ආයතනයකට හෝ වෙනත් උපාධියක් හෝ ඩිප්ලෝමාවක් සඳහා ද ඉදිරිපත් නොකරන ලද බවත් සහතික කරමි.

අපේක්ෂකයාගේ අත්සන

උපදේශකගේ නිර්දේශය

මේ අපේක්ෂකයා විසින් කරන ලද ප්‍රකාශය සත්‍ය බවත්, මේ නිබන්ධය අදාළ සංශෝධන සකස් කොට ඉදිරිපත් කරන බවත් සහතික කරමි.

දිනය

අත්සන

පිඳුම

අම්මා නැති වූ දා සිට අපට අම්මා
වූ, දයාබර පියාණන්ට

සංකේත සුවිස

දී.නි.	-	දීඝ නිකාය
ම.නි	-	මජ්ඣිම නිකාය
චූ.ව	-	චූළ වංශය
ම.ව	-	මහාවංශය
ජ.මා	-	ජනකාලමාලී
ස.ව	-	සමන්තකූට වර්ණනාව
පූ.ව	-	පූජාවලිය
සං. නි	-	සංයුක්ත නිකාය
අං. නි	-	අංගුත්තර නිකාය
බු. නි.	-	බුද්දක නිකාය
අ.පා	-	ආපදාන පාලි I
සි.ස.පා	-	සිංහල සසන්ත පාසාදිකාව
සි. බෝ. ව	-	සිංහල බෝධි වංශය
සු.වි.	-	සුමංගල විලාසිනී
ම.පා.	-	මහාවග්ග පාලි
චූ.ප.	-	චූල්ලවග්ග පාලි II
වි.මා.	-	විසුද්ධි මාර්ගය
පූ.ව.	-	පූජාවලිය
ධ.ප	-	ධම්මපදය
පි.පො.ව.	-	පිරුවානා පොත් වහන්සේ
ජේ.ව.	-	ජේතවත්ථු
වි.ව	-	විමානවත්ථු
ර.වා.	-	රසවාහිනී
T.G.A.P.	-	The God of Adam's Peak

- M.I.C. - Mahayanism in Ceylon
- P.B - Practical Buddhism
- H.B.C. - History of Buddhism in Ceylon

ස්තූතිය

බෞද්ධ ශිෂ්ටාචාරය දර්ශන ගුරි උපාධි පරීක්ෂණය සඳහා ඉදිරිපත් කරනු ලබන මෙම ස්වාධීන නිබන්ධය සැකසීමේ දී උපදේශකත්වය ලබා දුන් ගෞරවණීය මහාචාර්ය මාගම්මන පඤ්ඤානන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට, ප්‍රථමයෙන් ම කෘතඥතා පූර්වක ස්තූතිය පිරි නමමු.

මෙබඳු පර්යේෂණයක් කිරීමට මා මෙහෙය වා උදව් කොට මග පෙන් වූ මහාචාර්ය වන්ද්‍රා වික්‍රමගමගේ, මහාචාර්ය ආර්යපාල පෙරේරා ගුරු පියවරු ද හදපිරි හක්කියෙන් සිහිපත් කරමි.

විවිධ ඉංග්‍රීසි පොත පත ඇසුරු කිරීමට උදව් කළ ආදරණීය පියාණන් වූ කේ. පී. පී. කරුණානායක මහත්මාණන්ට ද විවිධ අභියෝග හමුවේ නොසැලී සිටින්නට ධෛර්යයක් වූ දයාබර අමිතට, රංජන්, රෝහිණී, දීප්ති, වම්පි, ඉන්ද්‍රානි යන සොහොයුරු සොහොයුරියන්ට ද පිටපත් කිරීමේ සහය දුන් වෛද්‍ය ශිෂ්‍ය නෙවමාලි මලවිසුරිය මෙනවියට ද ආදර පුතුන් වන ටෙමාල් වමෝද්, පැතුම් වාමර, දිල්ශාන් මිහිරංගට ද නන් අයුරින් සහය වූ සියලු දෙනාට ද මනාව අකුරු කළ ආර්ථි වර්ක් පියස ආයතනයේ ලඟිකා දියණිය හා කාර්ය මණ්ඩලයට ද, ගෞරවණීය ස්තූතිය පුද කරමු.

පටුන

පිටුව

අපේක්ෂකයාගේ ප්‍රකාශය	
උපදේශකගේ නිර්දේශය	
පිළුම	
සංකේත සුවිස	
ස්තූතිය	
පටුන	
නිබන්ධ සාරාංශය	i-ii
1 වැනි පරිච්ඡේදය - හැඳින්වීම	1-6
ගැටළුව හා අරමුණ	
පූර්ව අධ්‍යයනය	
2 වැනි පරිච්ඡේදය - සාහිත්‍ය විමර්ශනය	7-181
2.1 ශ්‍රී ලංකාවේ ව්‍යවහාරික බුදුසමයේ ආරම්භය	
2.1.1 ප්‍රාග් බෞද්ධ යුගයේ ජන ඇදහිලි හා විශ්වාස	
2.1.2 බුදුන් වහන්සේ තෙවරක් ලක් දිවට වැඩම කරවීම	
2.1.3 ඓතිහාසික මහින්දාගමනය	
2.1.4 දුමින්දාගමනය හා ලංකාවේ මෙහෙණි සසුන පිහිටුවීම	
2.2 ශ්‍රී ලංකාවේ ව්‍යවහාරික බුදුදහමේ නවාංග	
2.2.1 බෞද්ධ පුද පූජා හා වත් පිළිවෙත්	
2.2.1.1 බුද්ධ පූජා	
2.2.1.2. පටිමාපූජා	
2.2.2 දළදා පූජා	
2.2.2.1 මහනුවර ඇසල පෙරහැර ආරම්භය හා විකාශය	
2.2.2.2 නානුමුර මංගල්‍යය	
2.3 ශ්‍රී ලංකාවේ ව්‍යවහාරික බුදුසමය විෂයයෙහි දේව සංකල්පයේ බලපෑම අනුරාධපුර යුගයේ සිට මහනුවර යුගය දක්වා	
2.3.1 අනුරාධපුර යුගය	
2.3.2 පොළොන්නරු යුගය	
2.3.3 දඹදෙණි යුගය	
2.3.4 ගම්පොල යුගය	
2.3.5 කෝට්ටේ යුගය	
2.3.6 මහනුවර යුගය	

2.4	ශ්‍රී ලාංකික දේව විශ්වාස හා බැඳුණු අභිචාර	
2.4.1	ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රකට බෞද්ධ විහාරස්ථානවල පවත්නා දේවාල හා ඒවායේ වත් පිළිවෙත්	
2.4.1.1	අනුරාධපුර ශ්‍රී මහා බෝධීන් වහන්සේට සම්බන්ධ කළදේවතා බණ්ඩාර දේවාලය	
2.4.1.1.1	ජය ශ්‍රී මහා බෝධීන් වහන්සේ හා සබැඳි බෝමළුව පන්සල හා එහි කාර්යභාරය	
2.4.1.1.2	ජය ශ්‍රී මහා බෝධීන් වහන්සේ ආශ්‍රිත සිරිත් විරිත් හා පූජා විධි හා කළදේවතා බණ්ඩාර දෙවියන් පිදීම	
2.4.2	අනුරාධපුර කලාවැව කඩවර දේවාලය හා සබැඳි කලා කඩවර දේව සංකල්පය	
2.4.3	අලුත්ගම කන්දේ විහාරය හා සබැඳි විෂ්ණු දේව සංකල්පය	
2.4.4	නවගමුව ශ්‍රී සුගත බිම්බාරාම රජමහා විහාරය හා සබැඳි ඓතිහාසික නවගමුව පත්තිනි මහා දේවාලය	
2.4.5	කිරිවෙහෙර, කතරගම දෙවොල හා පුද සිරිත්	
2.4.6	අලුත්නුවර කීර්ති ශ්‍රී රජමහා විහාරයට සම්බන්ධ අලුත් නුවර ශ්‍රී දැඩිමුණ්ඩ දේවතා බණ්ඩාර දෙවොල	
2.4.7	රත්නපුර සමන් දෙවොල ශ්‍රී පාදස්ථානය හා සබැඳි සමන් දේව සංකල්පය	
2.5	පෞද්ගල ආගමික චින්තනය	
2.5.1	ගැමි ඇදහිලි හා විශ්වාස	
2.5.2	පිරිත් දේශනා	
2.5.3	ලාංකික ශාන්තිකර්ම හා සම්ප්‍රදාය	
2.5.4	තොවිල් හා කංකාරී	
3	වැනි පරිච්ඡේදය - අධ්‍යයන ක්‍රමවේදය	182-187
4	වැනි පරිච්ඡේදය - පර්යේෂණයේ ප්‍රතිඵල හා සමීක්ෂණ විග්‍රහය	188-190
5	වැනි පරිච්ඡේදය - නිගමන	191-194
6	වැනි පරිච්ඡේදය - යෝජනා හා නිර්දේශය	194-196
	ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය	197-206
	සූචිය	
	උපග්‍රන්ථය	
	උපග්‍රන්ථය 01 - ප්‍රශ්නාවලිය	
	උපග්‍රන්ථය 02 - අලුත් නුවර සෙල්ලිපිය	

ශ්‍රී ලංකාවේ ව්‍යවහාරික බුදුසමය විෂයයෙහි දේව සංකල්පයේ බලපෑම

නිබන්ධ සාරාංශය

මිහිඳු හිමියන් ශ්‍රී ලංකාවට හඳුන්වා දුන්නේ ථේරීය සම්ප්‍රදායට අයත් විභජ්ජවාදය නමින් පසුව හඳුන්වන ලද ආදි බුදුදහම හා ඊට සම්බන්ධව අශෝක යුගයේ ඉන්දියාවේ පැවැති ව්‍යවහාරික බුදුදහමයි. සමකාලීන ශ්‍රී ලංකාවේ පැවැති සංස්කෘතික ලක්ෂණ ද එම ව්‍යවහාරික බුදුදහමට එක් වීමෙන් 'සිංහල බුද්ධාගම' යනුවෙන් නූතන ලේඛකයන් විසින් හඳුන්වන ලද බෞද්ධ සම්ප්‍රදාය වර්ධනය විය.

ආදි මානවයන් තමා තුළ පවත්නා ශක්තිය වටහා නොගත් බැවින් අදාශ්‍රමාන බලවේගයන් කෙරෙහි විශ්වාසය තබා කටයුතු කිරීම අතීතයේ සිටම සිදුව ඇති බවට තොරතුරු ලැබේ. මේ නිසා ඔවුහු ස්වභාවික වස්තූන් දේවත්වයෙහිලා සැලකූ අතරම විශ්වයෙහි පැවැත්ම මෙම අදාශ්‍රමාන බලයන්ගේ ක්‍රියාකාරිත්වය මත සිදුවන බව සිතා ඒවාට වැදුම් පිදුම් කළහ. මිහිඳු මාහිමියන් ප්‍රධාන පිරිස ශ්‍රී ලංකාවට පැමිණ බුදුසමය මෙරටට හඳුන්වා දීමෙන් පසුවත් ප්‍රාථමික ජන ඇදහිලි වලින් ඇතැම් ඒවා ඒ හා නොගැටී පවත්වා ගෙන ආ බවට තොරතුරු ශ්‍රී ලංකාවේ සංස්කෘතික ඉතිහාසය පිරික්සීමෙන් අනාවරණය වේ.

දෙවියන් පිළිබඳ සංකල්පය ලාංකේය සමාජය තුළට ප්‍රවිශ්ට වීම පිළිබඳ ඉතිහාසය, ප්‍රාග් බෞද්ධ අවධිය තෙක් ගෙන යා හැකි වුව ද මෙහි ආරම්භය පිළිබඳ නිශ්චිත කාල නිර්ණයක් දැක්වීම අසීරු ය. මහවංසයට අනුව ලංකාවේ දේව සංකල්පය පිළිබඳ තොරතුරු, බුදුන් වහන්සේගේ ලංකාගමනය තෙක් ඇතට විහිදේ. බුදුන් වහන්සේ දෙවියන්ට වඩා ප්‍රබල වන අතර බුද්ධ දේශනාවෙන් දෙවියන් ඇදහීමකට කිසිවිටෙක නොපොළඹවයි. බුදුදහම තුළින් දේව සංකල්පය දුරස්ථ කළ නොහැකි අතර දෙවියන් ඇතැයි යන්න බුද්ධ දේශනාවන් තුළින් ප්‍රත්‍යක්ෂ කර ඇත. ඒ බැව් ආටානාටිය, පරාහව, මහාමංගල සහ මහාසමය වැනි සූත්‍ර මගින් තහවුරු වේ.¹ බුද්ධාගම සඳහා මුල්ව ඇත්තේ බුදුදහම වුව ද කාලීන මිනිස් අවශ්‍යතා මත විවිධ ජනකාන්ත අංග බුදුදහමට එක්ව ඇති බව පෙනේ. ජනප්‍රිය බුද්ධාගම තුළ වෙනත් ජන ඇදහිලි ද දක්නට ලැබීම සාමාන්‍ය දෙයකි. බුදුදහම හා බුද්ධාගම අතර වෙනසක් ඇතැයි සිතීමට බොහෝ දෙනෙක් අසමත් වන්නේ මේ සියලු ඇදහිලි හා විශ්වාස එකට සංකලනය වී ඇති නිසාවෙනි. බුදුදහම යනුවෙන් හැඳින්වුණු බුදුන් වහන්සේගේ දවස සිට අද දක්වාම පැවත එන ධර්ම විනය සම්ප්‍රදායයි. මේ තුළ බුදුන් වහන්සේගේ ශ්‍රී මුඛ දේශනාවන් අතරට පසුකාලීනව එක් වූ වියන් මතිමතාන්තර ගැබ් වී පවතී. ථෙරවාදය වශයෙන් අප විසින් පිළිගනු ලබන දහම මූලික බුදුදහම ලෙසින් ලොව පුරා විද්වත්හු පිළිගනිති.

ථෙරවාදී බුදුදහම හා සම්බන්ධ ශක්තිමත් බල කොටුවක් වශයෙන් ශ්‍රී ලංකාව සලකනු ලැබූව ද බෞද්ධ සම්ප්‍රදායට දාර්ශනික අංශයෙන් යුත් මූලික රටාව තුළම දීර්ඝ

¹ අන්වේෂණ, ගමගේ ගැමුණුසිරි, මිත්තානිසංස සූත්‍රය ඉන්දු අයිපේනිය බලපෑමක් ද? 1999, 1 වන කලාපය, 36 පිටුව.

කාලයක් රැඳී සිටීමට නොහැකි විය. ජනතා හදවත් තුළ කා වැදී තිබූ ඇදහිලි හා විශ්වාස සමඟ සංකලනය වී මහායාන ධර්මයේ අංගයන් ඇතුළත්ව එයට නව බෞද්ධ සම්ප්‍රදායක් ලෙසින් හැඩ ගැසීමට සිදු විය. ව්‍යවහාරික යන වචනයෙන් අදහස් කරන්නේ භාවිතය යන්නයි. එසේ නම් ලාංකික බෞද්ධ ජනතාවගේ ජන ජීවිතය තුළින් පිළිබිඹු වන බුදුදහම මෙසේ ව්‍යවහාරික බුදුදහම ලෙස හඳුන්වා දිය හැකිය.

මධ්‍යම ප්‍රතිපදාව මුල් කොටගත් ආයච්චි අෂ්ටාංගික මාර්ගය හා චතුරාර්ය සත්‍යය බුදු දහමේ මූලික පදනම ලෙස සැලකිය හැකි ය. බුදුන් වහන්සේ පැහැදිලි කර ඇති පරිදි බෞද්ධයාගේ පරම අරමුණ වූ නිර්වාණය අවබෝධ කර ගැනීම සඳහා පුද්ගලයා විසින් ලෝභ දෝස මෝහය ඇතුළු සංසාරය කෙරේ බැඳීම් පවතින සියල්ලම ඉවත් කළ යුතුවේ. අදාශ්‍යමාන දෙව්වරුන්ට හෝ වෙනත් අධි ස්වභාවික බලවේගවලට පුද පූජා පැවැත්වීමෙන් හෝ වන්දනාමාන කිරීමෙන් කෙනෙකුගේ ආත්ම විමුක්තිය ලැබේ යන්න බුදුසමයෙන් ප්‍රතික්ෂේප වේ. තත්ත්වය මෙසේ වුව ද බුදු දහමේ මෑත වර්ධනය දෙස බලන කල මූලධර්ම හෝ ප්‍රතිපත්ති අනුව කෙසේ වෙතත් ක්‍රියාත්මක වශයෙන් සැලකිය යුතු වෙනස්කම් සිදු වී ඇති බව පෙනේ. වර්තමාන ලෝකයේ බුදු දහම ප්‍රායෝගික වශයෙන් බලන විට ප්‍රතිපත්ති පූජාවට වඩා ආමිෂ පූජාවට මූලික තැනක් දෙන ආගමක් හෝ ජීවන මාර්ගයක් බවට පත්ව ඇත. කාලය හා දේශය අනුව සියළුම ප්‍රභවයන් වෙනස් වේ යන ස්වභාව ධර්මයේ න්‍යායයෙන් බුදුදහමට පවා මිදෙන්නට නොහැකි වී ඇත.

බුදු සමයෙහි දෙවියන් පිළිබඳ ස්ථාවරය කුමක්දැයි යන්න මතභේදයට ලක් ව පවතී. මේ වනාහි බොහෝ වියතුන්ගේ විවේචනයට ලක් වූ මාතෘකාවකි. දේව සංකල්පය නොපිළිගන්නෝ 'බුදු සමයෙහි දෙවියන්ට තැනක් නැතැයි ද, මහායානිකයන්ගේ අදහස් ථෙරවාද බුදුසමයට වැද්ද ගැනීමේ ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් බුදුසමයට දෙවියන් ඇතුළු වී ඇතැයි ද, දෙවියන් සම්බන්ධ කොට ඇති සියළු දේශනා මහායානයෙන් ණයට ගන්නා ලදැයි ද තර්ක කරති. නමුත් ත්‍රිපිටකයෙහි අන්තර්ගත ධර්ම කොටස්වලින් එසේ දෙවියන්ගේ සම්බන්ධය පහසුවෙන් ඉවත් කළ හැකි නොවේ.

සංයුක්ත නිකායෙහි සඳහන්ව ඇත්තේ බුදුන් වහන්සේගේ මුල් ම දේශනාවල සඳහන් ධර්ම කරුණු ය. සිංහල බුද්ධාගමට අනුව දෙවි දේවතාවුන් සහ යක්ෂ කොටස් සතු බලයේ බලධාරීත්වය හිමි වන්නේ බුදුන් වහන්සේ වෙත ය. 'නමුත් මනුෂ්‍යයාට තමන් ව ආරක්ෂා කරන සහ ලෙඩ දුක් ඇති කරන අමනුෂ්‍ය කොටස් නෙරපා දැමීමට උපකාරී වන්නා වූ දෙවියන්ගේ පිහිට හා ආරක්ෂාව අත්‍යවශ්‍ය වේ. ඔවුහු ඒ සඳහා කළ ගුණ සැලකීමක් වශයෙන් තම තමන් එක් රැස් කර ගන්නා කුසල්වලින් කොටසක් දෙව්වරුන්ට අනුමෝදන් කරවති. මේ අනුව බුද්ධත්වයට හා නිර්වාණයට ළඟා වීම උදෙසා උත්වහන්සේලාට එකී පින් පිහිටවනු ඇතැ යි යන ජන විශ්වාසය එයින් පිළිබිඹු වෙයි.

ආමිස පූජාව ප්‍රබලව ජනප්‍රිය බුද්ධාගම තුළ දක්නට ලැබේ. දන්ත ධාතු වන්දනාව, පෙරහැර යාම, පිළිම වන්දනාව ආදී සියල්ල ආමිස පූජාව හා සම්බන්ධ වේ. පුද්ගලයාගේ ඒකායන මාර්ගයව විමුක්තිය ලබා ගැනීමට පාරලෝකික ආගමක් වශයෙන් ප්‍රභවය වූ බුදු දහම අද ගම් මට්ටමේත්, නාගරික මට්ටමේත්, ඇතැම් විට ප්‍රබුද්ධ මට්ටමේත් ජනප්‍රිය ආගමක් බවට පරිවර්තනය වී තිබේ.